

ПОСТІЙНІ ТА ЗМІННІ ВИТРАТИ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

© Когут У.І., 2006

Розглянуто класифікацію логістичних витрат за характером змінності та існуючі класифікації витрат за ознакою ступеня впливу обсягу виробництва на рівень витрат, а також удосконалено класифікацію витрат за цією ознакою, з зазначенням економічного змісту цієї класифікації та її важливості в практичній діяльності підприємств, уточнено трактування понять та визначено сутність певних видів витрат в межах цієї класифікації.

In the article classification of logistic charges is considered after character of changeableness and existent classifications of charges on the sign of degree of influencing of production volume on the level of charges, and also classification of charges is improved on this sign, with of economic maintenance of this classification and its importance in practical activity of enterprises, interpretation of concepts is specified and essence of certain types of charges within the limits of this classification.

Постановка проблеми. Класифікація витрат на постійні і змінні розглядалася багатьма авторами. Залежно від ступеня впливу обсягу виробництва на рівень витрат їх класифікують на змінні, постійні, напівзмінні, напівпостійні, змінно-постійні і змішані. Класифікацію витрат на постійні і змінні використовують як у вітчизняній, так і у зарубіжній практиці господарювання для визначення величини непродуктивних постійних витрат, знаходження межі беззбитковості роботи підприємства та прогнозування оптимальних обсягів виробництва, а також для розрахунків економічної ефективності роботи підприємств. Ця класифікація витрат має велике значення для планування і контролювання, оскільки із зміною обсягу виробництва змінюються й певні види витрат, тоді як інші види витрат залишаються незмінними. Отже, для ефективного управління витратами важливо знати, як вони змінюються або залишаються постійними стосовно певної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна частина авторів (С.Ф. Голов, Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, В.М. Панасюк, В.В. Лук'янова, В.С. Лень та ін.) змінні витрати визначають як витрати, величина яких змінюється прямо пропорційно до зміни обсягів виробництва [2, 6, 7, 8, 10]. У П(С)БО 16 "Витрати" дається аналогічне визначення змінним витратам [11]. Інші автори, такі як Г.М. Тарасюк, Л.І. Шваб, Ю.С. Цал-Цалко вважають, що до змінних належать витрати, абсолютна величина яких зростає із збільшенням обсягу випуску продукції і зменшується із його зниженням [5, 9]. Л.В. Нападовська, Т.І. Притиченко так визначають змінні витрати: змінні витрати – це такі, величина яких змінюється залежно від зміни обсягу виробництва [4, 14]. С.Ф. Покропивний вважає, що змінні витрати – це витрати, загальна сума яких за певний час залежить від обсягу виготовленої продукції [12, с. 407]. Такі автори, як Г.О. Партин та А.Г. Загородній поділяють витрати за відношенням до зміни фактора витрат (обсягу виробництва, чисельності працівників, величини запасів, тривалості виробничого процесу тощо) на змінні, постійні, напівзмінні, напівпостійні та змішані витрати. Змінні витрати вони визначають як такі, що змінюються пропорційно до зміни фактора витрат [1, с. 31].

До змінних витрат відносять витрати на сировину, матеріали, купівельні напівфабрикати і комплектуючі вироби, оплату праці працівників, зайнятих виготовленням продукції, кількість електроенергії, спожитої технологічним обладнанням тощо. Змінні витрати на одиницю продукції можуть змінюватися внаслідок зміни цін на сировину, матеріали, організаційно-технічних умов роботи підприємства тощо.

Залежно від процентного співвідношення зміни величини витрат та зміни обсягу виробництва змінні витрати поділяють на пропорційні і непропорційні [3, 4, 12, 16]. Пропорційні витрати змінюються пропорційно до зміни обсягу виробництва. Це можуть бути витрати на сировину, основні матеріали, комплектуючі вироби, відрядну зарплату робітників, паливо й енергію на технологічні цілі тощо. Непропорційні витрати, своєю чергою, поділяють на прогресивні і дегресивні. Також Т.І. Притиченко стверджує, що залежно від співвідношення темпів росту обсягу виробництва і різноманітних елементів змінних витрат останні поділяються на пропорційні, прогресивні і дегресивні [14].

Прогресивні витрати зростають більшими темпами, ніж обсяг виробництва. Вони виникають тоді, коли збільшення обсягу виробництва потребує більших витрат на одиницю продукції. До них належать витрати на відрядно-прогресивну оплату праці, додаткові рекламні та торгові витрати, а також оплату простоїв обладнання, доплати за позаурочні години, за роботу в святкові дні тощо. Дегресивні витрати зростають темпами меншими, ніж обсяг виробництва (витрати на допоміжні матеріали, на ремонт, заробітна плата допоміжних робітників тощо). Отже, змінні пропорційні витрати на одиницю продукції із зміною обсягу виробництва залишатимуться незмінними, а непропорційні витрати на одиницю продукції змінюватимуться.

Ступінь реагування витрат на зміну обсягу виробництва продукції може бути оцінено за допомогою коефіцієнта реагування витрат (Кр.в.), розрахованого за формулою [4, с. 127]:

$$\text{Кр.в.} = \Delta B / \Delta Q,$$

де ΔB – зміна витрат за період, %; ΔQ – зміна обсягу виробництва за аналогічний період, %.

Значення цього коефіцієнта для різних видів витрат наведено у таблиці.

Коефіцієнт реагування та види витрат

Значення коефіцієнта реагування витрат	Характер витрат залежно від зміни обсягу виробництва
$K = 0$	Постійні
$0 < K < 1$	Дегресивні
$K = 1$	Пропорційні
$K > 1$	Прогресивні

Вищезазначені залежності витрат (В) від зміни обсягу виробництва (Q) для наочності можна зобразити на графіках (рис. 1, 2).

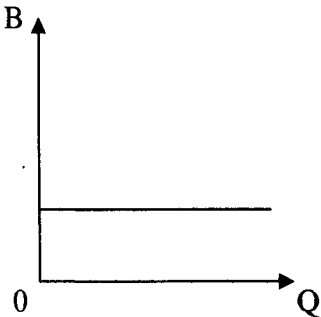

Рис. 1. Крива постійних витрат

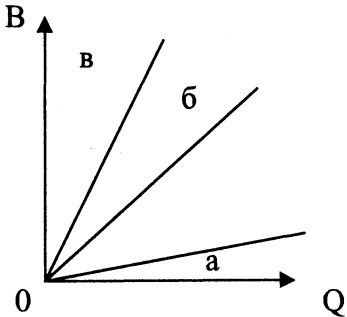

Рис. 2. Криві: дегресивних (а), пропорційних (б), прогресивних (в) витрат

Постійні витрати – це витрати, величина яких залишається незмінною за зміни обсягу виробництва (діяльності) [2, 6, 10, 11]. Г.М. Тарасюк, Л.І. Шваб, Л.В. Нападовська, Ю.С. Цал-Цалко постійними називають витрати, абсолютна величина яких із збільшенням (зменшенням) обсягу випуску продукції істотно не змінюється [4, 5, 9]. В.В. Лук’янова вважає, що постійні витрати залишаються незмінними для різних масштабів виробництва (виробничої діяльності) за визначений період часу [7, с. 14]. Але постійні витрати можуть різко скоротитися у разі спаду виробництва, який може призвести до скорочення штату адміністративного персоналу. Знову ж таки, із збільшенням обсягів виробничої діяльності іноді потрібні додаткові площі чи збільшення чисельності управлінського персоналу, що призводить до зростання постійних витрат.

Постійними вважають витрати, абсолютна величина яких у короткостроковому періоді із зміною обсягу випуску продукції істотно не змінюється [14].

Постійними витратами у західному обліку називають витрати, величина яких не змінюється залежно від зміни ступеня завантаженості виробничих потужностей. Прикладом таких витрат є амортизація основних засобів, орендна плата, заробітна плата керівників і т.п. [4].

Г.О. Партин, А.Г. Загородній так визначають постійні витрати: постійні витрати – це витрати, які при зміні фактора витрат є незмінними протягом релевантного періоду [1, с. 31].

Своєю чергою, постійні витрати поділяють на корисні (F_u) і некорисні (F_n). Величина цих витрат розраховується за формулами [3]:

$$F_n(x) = (O - x) F/O,$$

$$F_u(x) = x F/O,$$

де F – загальна величина постійних витрат; O – оптимальне використання виробничих потужностей; x – плановий рівень використання виробничих потужностей.

На практиці також існують змінні та постійні логістичні витрати. Класифікація логістичних витрат за характером змінності (на змінні та постійні) є необхідною для реалізації на підприємстві концепції логістичного контролінгу. Важливість класифікації логістичних витрат аргументована також і сучасною концепцією бюджетування, і ідентифікацією центрів витрат, що сприяє підвищенню ефективності управління логістичними витратами підприємства як однією із складових витрат підприємства. До постійних логістичних витрат відносять амортизацію основних засобів, грошові видатки на податки, виплати, а до змінних логістичних витрат – витрати праці, витрати за кредитами, витрати палива та енергії.

У літературних джерелах існують такі поняття, як область релевантності, релевантний діапазон.

Релевантний діапазон – це діапазон діяльності, в межах якого зберігається взаємозв'язок між величиною витрат і фактором впливу [2, 6, 7].

Область релевантності становить такий інтервал у динамічному ряді обсягу випуску продукції, в кожній точці якого постійні витрати знаходяться на одному і тому самому рівні, тобто дійсно будуть постійними. За порушення меж області релевантності постійні витрати змінюють свій рівень. Область релевантності може мати і часовий характер. Це означає, що постійні витрати можуть змінюватися з року в рік в зв'язку із змінами умов сплати оренди, рівня зарплати адміністрації тощо [8, с. 35].

Більшість авторів (Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, С.Ф. Голов та ін.) напівпостійні витрати визначають як такі, що змінюються ступінчасто із зміною обсягу виробництва (діяльності) [2, 6]. Г.О. Партин, А.Г. Загородній дають аналогічне за сутністю визначення напівпостійним витратам: напівпостійні витрати – це витрати, які змінюються східчасто із зміною фактора витрат [1, с. 31].

В.В. Лук'янова стверджує, що напівпостійні витрати є постійними для конкретних рівнів обсягу виробництва, але в якийсь певний момент вони можуть зростати чи зменшуватись на визначену величину. Із виходом підприємства за релевантний діапазон обсягу виробництва основні постійні витрати перетворюються у напівпостійні [7].

Л.В. Нападовська зазначає, що, крім постійних і змінних витрат, існує ціла група витрат змішаного типу, які називають напівзмінними (напівпостійними). Це витрати, величина яких змінюється зі зміною обсягу виробництва, але на відміну від змінних витрат – не в прямій пропорції. Тобто ці витрати містять як постійний, так і змінний компонент. До таких витрат вона відносить плату за оренду грузового транспорту, де постійна складова додається до змінного тарифу залежно від пройденої відстані; плату за телефон, що містить фіксовану суму – щомісячну плату та нарахування за міжміські тарифи залежно від тривалості та кількості дзвінків [4]. Такі автори, як Г.О. Партин, А.Г. Загородній, Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, С.Ф. Голов такі витрати називають змішаними витратами [1, 2, 6]. О.О. Орлов стверджує, що до постійних витрат належать ті витрати, на величину яких не впливає зміна обсягу виробництва. Водночас він зазначає, що насправді в складі постійних витрат є витрати, на величину яких впливає зміна обсягу

виробництва, хоча і непропорційно, та іноді ці витрати називають напівзмінними (напівпостійними) [15].

До напівпостійних витрат відносять заробітну плату робітників-ремонтників за умови, що для обслуговування на кожні 1000 машино-годин роботи обладнання потрібний 1 ремонтник [1, 2, 6].

Частина авторів (Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, С.Ф. Голов та ін.) витрати, які змінюються не прямо пропорційно до обсягу виробництва (діяльності) називають напівзмінними витратами [2, 6]. Г.О. Партин, А.Г. Загородній напівзмінними називають витрати, які змінюються, але не прямо пропорційно зміні фактора витрат [1, с. 31]. До таких витрат вони відносять витрати на закупівлю сировини у разі отримання знижки за умови купівлі великої кількості товару, витрати часу на обробку одиниці продукції із зростанням кваліфікації працівників, а також оплати понаднормових робіт.

В.В. Лук'янова стверджує, що до напівзмінних витрат входить як постійна, так і змінна складові. Наприклад, це витрати на матеріально-технічне забезпечення, що складаються із запланованих (постійних) витрат на матеріально-технічне забезпечення, здійснюваних за будь-якого обсягу виробництва (оплата праці працівників служби матеріально-технічного постачання) та змінних витрат, які безпосередньо залежать від обсягу виробництва (витрати на транспортування, складування і т.п.) [7, с. 15].

Частина авторів (С.Ф. Голов, Л.В. Нападковська, Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга та ін.) вважають, що значну частину напівзмінних витрат становлять змішані витрати [2, 4, 6].

Змішані витрати – це витрати, що містять елементи як змінних, так і постійних витрат (оплата за телефон: абонентна плата – постійна величина; кількість та тривалість розмов – змінна величина і т.п.) [1, 2, 6].

Своєю чергою, частина авторів (С.Ф. Покропивний, Т.І. Притиченко, А. Яругова) витрати, які змінюються не прямо пропорційно до обсягу виробництва (діяльності), вважають змінними непропорційними витратами [3, 12, 14].

Формулювання цілей статті. Основними цілями статті є дослідження існуючих класифікацій витрат за ознакою ступеня впливу обсягу виробництва на рівень витрат та значення поділу витрат за цією ознакою в плануванні та ефективному управлінні виробничо-господарськими витратами на підприємстві, а також уточнення трактування понять видів витрат з зазначенням їх економічного змісту в межах класифікації витрат за ознакою ступеня впливу обсягу виробництва на рівень витрат.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з вищенаведеного, залишається незрозумілим, які ж витрати відносити до напівзмінних, які – до напівпостійних, а які – до змішаних, тобто немає чіткого поділу зазначених видів витрат. Це призводить до виникнення труднощів під час аналізу та обліку таких видів витрат, планування витрат підприємства на виробництво продукції та оптимізування їх величини, визначення економії на витратах, що змінюються під час зміни обсягів виробничо-господарської діяльності, що, своєю чергою, може призвести до нерациональних управлінських рішень. З огляду на це, автором запропоновано залежно від ступеня впливу обсягу виробництва (діяльності) на рівень витрат класифікувати їх на постійні, змінні (пропорційні та непропорційні), змінно-постійні і змішані. Оскільки, щоб успішно боротися за зниження собівартості продукції, потрібно знати, з чого вона складається і які фактори впливають на її величину для повнішого обліку їх при розробці плану по витратах на виробництво, прибутку і рентабельності, оскільки в умовах розвитку ринкових відносин ефективно управління виробничо-господарською діяльністю підприємства все більше залежить від рівня його інформаційного забезпечення. Для ефективного управління витратами дуже важливо правильно їх класифікувати, тобто поділити на певні види за певною ознакою, зокрема – за ступенем впливу обсягу виробництва (діяльності) на рівень витрат, розуміти економічний зміст цих видів витрат, щоб знати, які витрати відносити до того чи іншого виду. Економічно обгрунтоване визначення понять “постійні, змінні (пропорційні та непропорційні), змінно-постійні і змішані витрати” допоможе зрозуміти їх економічний зміст та правильно їх класифікувати, що, своєю чергою, буде інформаційною базою

для планування витрат підприємства на виробництво продукції та оптимізування їх величини, для визначення економії на витратах, що змінюються із зміною обсягів виробничо-господарської діяльності, під час аналізу та обліку витрат, сприятиме прийняттю раціональних управлінських рішень та ефективному використанню ресурсів підприємства.

Отже, огляд літератури [1–16] та проведені дослідження за проблемою дають змогу уточнити трактування поняття постійні витрати. На думку автора, постійні витрати – це витрати, величина яких не залежить від зміни ступеня завантаженості виробничих потужностей та залишається незмінною протягом певного періоду часу в межах області релевантності. Змінні витрати – це витрати, величина яких змінюється залежно від зміни обсягу виробництва (діяльності). Пропорційні витрати змінюються пропорційно до зміни обсягу виробництва. Непропорційні витрати змінюються не прямо пропорційно до обсягу виробництва (діяльності).

Визначення “напівпостійні витрати” є неточним, оскільки саме слово “напівпостійні” свідчить про те, що витрати змінюються наполовину, тому автором запропоновано витрати, що змінюються ступінчасто із зміною обсягу діяльності, визначати як змінно-постійні.

В.М. Панасюк дає таке визначення змінно-постійним витратам. Змінно-постійні витрати – це витрати, що змінюються відповідно до зміни обсягів виробництва, але не в прямих пропорціях (оплата за простої устаткування, наднормативні роботи, аварійні роботи тощо) [10]. Таке визначення змінно-постійних витрат є неточним. Оскільки витрати, що змінюються із зміною обсягів виробництва, але не в прямих пропорціях, є непропорційними змінними витратами, оплата за простої устаткування, аварійні роботи тощо належать до прогресивних змінних витрат.

Змішані витрати – це витрати, що містять елементи як змінних, так і постійних витрат.

Сукупні (загальні) витрати – це витрати на весь обсяг продукції за певний період. Їхня сума залежить від тривалості періоду й кількості виготовленої продукції. Сукупні витрати на одиницю продукції знижуються обернено пропорційно до збільшення обсягів виробництва і наближаються до значення змінних витрат. Це явище називають ефектом зниження постійних витрат. Воно має велике аналітичне значення щодо оптимального використання виробничих потужностей підприємства, оскільки тільки за оптимального використання виробничих потужностей можна досягти високого рівня рентабельності продукції.

Існують також граничні витрати, які характеризують їхній приріст на одиницю приросту обсягу виробництва, тобто [12]

$$C_g = \Delta C / \Delta N,$$

де C_g – граничні витрати; ΔC – приріст загальних витрат; ΔN – приріст обсягу продукції на одиницю його натурального виміру.

Показник граничних витрат використовують для аналізу доцільності зміни обсягу виробництва.

Великий інтерес становлять умовно-постійні і умовно-змінні витрати. Такі автори, як С.Ф. Голов, Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Л.В. Нападівська та ін. уточнюють поняття постійні і умовно-постійні, змінні і умовно-змінні витрати [2, 4, 6]. С.Ф. Покропивний вважає, що умовно-постійні – це витрати, які хоч і змінюються внаслідок зміни обсягу виробництва, але не істотно [12]. В.С. Лень свідчить, що ділення витрат на постійні і змінні певною мірою умовне, тому що в чистому вигляді вони не проявляються. За його словами, змінні витрати на одиницю продукції все ж змінюються із змінами організаційно-технічних умов роботи підприємства, а постійні витрати змінюються за суттєвої зміни об’єму виробництва. Тому, щоб бути точним, ці витрати треба називати умовно-змінними та умовно-постійними [8, с. 34].

В.Г. Герасимчук, А.Е. Розенплентер за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат поділяють їх на умовно-змінні та умовно-постійні. Умовно-змінними вони називають витрати, сума яких змінюється майже прямо пропорційно до змін обсягу виробництва продукції. Умовно-постійними вони називають витрати, сума яких у певних межах не змінюється зі зміною обсягу виробництва продукції [13].

Постійні витрати є функцією часу, а не обсягу продукції. Їхня загальна сума не залежить від кількості виготовленої продукції. Лише за істотних змін обсягу виробництва, наслідком яких є зміни виробничої та організаційної структури підприємства, стрибкоподібно змінюється величина постійних витрат, після чого вона знову залишається постійною [12, с. 407].

К. Меллерович показав, що на тривалому відрізку часу постійних витрат взагалі не існує, всі витрати змінюються – зменшуються чи зростають – під дією тих чи інших факторів. Але очевидно, що у відносно короткі часові періоди можна виділити абсолютно постійні витрати підприємства – так звані витрати без руху (амортизаційні відрахування тощо) [3, ст. 57].

Оскільки постійні витрати залишаються незмінними тільки протягом певного періоду часу, тому їх ще можна називати умовно-постійними витратами. Щодо змінних витрат, то лише змінні пропорційні витрати змінюються пропорційно до зміни обсягу виробництва та на одиницю продукції із зміною обсягу виробництва залишатимуться незмінними. Якщо врахувати, що змінні пропорційні витрати на одиницю продукції все ж таки будуть змінюватись внаслідок зміни цін на сировину, матеріали тощо, тому лише протягом певного періоду часу змінні пропорційні витрати на одиницю продукції із зміною обсягу виробництва залишатимуться незмінними. На думку автора, лише змінні пропорційні витрати можна називати умовно-змінними витратами.

С.Ф. Голов стверджує, що в основу поділу витрат на постійні і змінні покладено припущення релевантного діапазону та часу. За межами цього діапазону змінні витрати не є лінійною функцією обсягу внаслідок понаднормової оплати, знижок з обсягу закупівлі матеріалів, неефективного використання ресурсів тощо. Тому змінні витрати можна відобразити прямою лінією лише в межах релевантного діапазону діяльності підприємства. Однак, як стверджує В.С. Лень, змінні витрати на одиницю продукції все ж змінюються в зв'язку із змінами організаційно-технічних умов роботи підприємства. Ці зміни можуть відбуватись і в межах релевантного діапазону протягом певного періоду часу, а тому змінні (пропорційні) витрати на одиницю продукції можна відобразити прямою лінією лише протягом певного періоду часу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Класифікація витрат на постійні і змінні має велике аналітичне значення. Для ефективного управління витратами важливо знати, як вони себе поведуть, тобто залишаються постійними чи змінюються із зміною обсягу виробництва, оскільки між обсягом випуску продукції та рівнем витрат на одиницю продукції існує обернена залежність. Тому збільшення обсягу виробництва є одним із важливих чинників зниження собівартості продукції. Цю закономірність покладено в основу аналізу залежності витрат і прибутку від обсягу виробництва, коли потрібно вибирати кращий із варіантів проектних і планових рішень. Для аналізу діяльності підприємства дуже важливі також змінні витрати, що змінюються непропорційно до зміни обсягу виробництва (прогресивні та дегресивні), оскільки вони впливають на зміну собівартості продукції. А собівартість продукції є основним фактором, який визначає розмір валового прибутку, що змінюється обернено пропорційно до собівартості продукції. Отже, ця класифікація має велике значення в плануванні і контролюванні, для ефективного управління витратами на підприємстві. Надалі удосконалену класифікацію витрат за ознакою ступеня впливу обсягу виробництва на рівень витрат доцільно застосувати для розрахунків економії на умовно-постійних витратах та економії (перевитрат) на змінних непропорційних витратах у разі збільшення обсягу виробництва.

1. Партин Г.О., Загородній А.Г. *Управлінський облік: Навч. посібник.* – Серія “Дистанційне навчання”. № 14. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2003. – 194 с. 2. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. *Бухгалтерський управлінський облік: Підручник / За ред. Ф.Ф. Бутинця, 2-ге вид., перероб. і доп.* – Житомир: ПП “Рута”, 2002. – 480 с. 3. Яругова А. *Управленческий учет: опыт экономически развитых стран // Пер. с польск., предисловие Я.В. Соколова.* – М.: Финансы и статистика, 1991. – 240 с. 4. Нападковська Л.В. *Управлінський облік: Монографія.* – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 450 с. 5. Цал-Цалко Ю.С. *Витрати підприємства: Навч. посібник.* – К.: ЦУЛ, 2002. – 656 с. 6. Голов С.Ф. *Управлінський облік: Підручник.* – К.: Лібра, 2003. – 704 с. 7. *Управління витратами. Програма*

курсу, завдання і методичні вказівки до виконання самостійної і контрольної робіт для студентів спеціальностей “Менеджмент організацій”, “Економіка підприємства”, “Маркетинг” / В.В. Лук’янова. – Хмельницький, ТУП, 2002. – 132 с. 8. Лень В.С. Управлінський облік: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 287 с. 9. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: Навч. посібник. – К., 2003 р. 10. Панасюк В.М. Управління витратами виробництва. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 118 с. 11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 (ПСБО 16) “Витрати”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. 12. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 528 с. 13. Економіка підприємства: Навч. посібник. / За заг. ред. В.Г. Герасимчука, А.Е. Розенплентера. – К.: ІВЦ “Видавництво “Політехніка”, 2003. – 264 с. 14. Притыченко Т.И. Управление затратами производства и прибылью: Конспект лекций. – Харьков: Изд. ХГЭУ, 2002. – 124 с. 15. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства: Підручник. – К.: Скарби, 2002. – 336 с. 16. Коцкулич Т.Я. Класифікація витрат як основа раціональної побудови обліку і калькулювання собівартості будівництва свердловин на нафту і газ // Нафтова і газова промисловість. – 2005. – 64 с.

УДК 658.8

О.С. Костюк

Національний університет “Львівська політехніка”

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГОМ ПОСТАВОК

© Костюк О.С., 2006

Розкрито сутність стратегічного управління ланцюгом поставок (SCM), наведено перелік модулів і показники вартості у складі ланцюга поставок, умови в рамках системного підходу щодо забезпечення функціонування SCM, а також схему управління ланцюгом поставок на стратегічному рівні. Проаналізовано пропозицію, що є на українському ринку у сфері інформаційних технологій, зокрема управління ланцюгом поставок в системі DeloPro.

Essence of strategic Supply Chain Management (SCM) is exposed, resulted the list of the modules and indexes of cost in composition the chain of deliveries, resulted terms within the framework of systems approach in relation to providing of the SCM functioning, and also chart Supply Chain Management at strategic level, suggestion is analyzed, that is at the Ukrainian market in the field of information technologies, in particular Supply Chain Management in the DeloPro system.

Постановка проблеми. Процеси радикальних інституційних перетворень, становлення нових структур в економіці України, необхідність розвитку підприємств в умовах загострення ринкової нестабільності, подорожчання природно-сировинних ресурсів, посилення конкуренції на внутрішньому та світовому ринках вимагають розробки та впровадження нових методів управління, покликаних осучаснити або замінити традиційні. За таких умов актуалізується концепція управління ланцюгом поставок (SCM - Supply Chain Management), яка розглядається як істотний інструмент мінімізації загальних (повних) витрат та підвищення обслуговування споживачів у циклі виконання замовлення, чим створюються передумови отримання тривалих конкурентних переваг для підприємства.

Завдяки концепції SCM учасники ланцюга поставок можуть реалізувати інтегровану стратегію, підпорядковуючи її своїй стратегії. Очевидно, що це вимагає інтеграції багатьох сфер діяльності підприємств-учасників ланцюга поставок, зокрема, виробників, постачальників, дистриб'юторів, перевізників тощо. Йдеться передусім про створення умов для інтегрованого (спільного) планування, контролювання та регулювання матеріальних потоків у ланцюгу поставок.